

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o kontrole stavu a úrovne pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v materských školách v Slovenskej republike v školskom roku 2007/2008

V školskom roku 2007/2008 sa v materských školách (ďalej MŠ) vykonalo **241** komplexných inšpekcií (**8,23 %** z celkového počtu MŠ), z toho v mestských **79**, vo vidieckych **162**. Z celkového počtu kontrolovaných MŠ bolo **7** súkromných, **3** cirkevné, **10** s výchovným jazykom slovenským a maďarským, **24** s výchovným jazykom maďarským a **3** s výchovným jazykom ukrajinským. Vykonalo sa **1 718** hospitácií na výchovných zložkách: rozvíjanie poznania (217), jazyková výchova (110), jazyková príprava zo slovenského jazyka v MŠ a triedach s výchovným jazykom maďarským (54), matematické predstavy (137), telesná výchova (657), literárna výchova (111), hudobná výchova (75), pracovná výchova (180) a výtvarná výchova (177). Celkove bolo **47** MŠ hodnotených ako veľmi dobré, **127** dobré, **65** priemerné a **2** MŠ ako málo vyhovujúce.

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

Výchovno-vzdelávacie činnosti v **rozvíjaní poznania** sa uskutočňovali vo veľmi dobrej interakcii, komunikácii a kooperácii. Učiteľky striedali skupinovú a frontálnu organizáciu, uplatňovali individuálny prístup, dôraz kládli na citové zaujatie detí. Obohacovanie vnímania a predstáv, odhaľovanie podstatných znakov, vlastností a súvislostí formou poznávacích exkurzií a vychádzok malo pozitívny vplyv na nadobúdanie trvalých vedomostí, zručností a návykov. Sú primerane samostatné pri vyhľadávaní informácií v encyklopédiách, lexikónoch, atlasoch. Ciele environmentálnej a zdravotnej výchovy formovali pozitívne postoje detí k zdravému životnému štýlu, ochrane života a prostredia. K lepšiemu poznaniu spoločenského prostredia prispievalo premyslené využívanie regionálnych podmienok. Opakovane sa vyskytlo nedocenenie úrovne poznatkového systému detí pri plánovaní aj v realizácii výchovno-vzdelávacej činnosti (VVČ). Nesprávne formulovanie otázok, nediferencovanie požiadaviek ako aj prevaha slovného výkladu, znižovali záujem i aktivitu detí. Deti boli často krát len pasívnymi prijímateľmi poznatkov, objektom pôsobenia učiteliek. Nízkou efektívnosťou priebežného a záverečného hodnotenia a nízkou podporou sebahodnotenia sa nedostatočne rozvíjali osobnostné kompetencie detí. **Jazyková výchova** má dobré zastúpenie vo všetkých organizačných formách počas dňa, čo vytvára dobré podmienky na utváranie komunikatívnych kompetencií detí. Príprava učebného prostredia bola premyslená, vhodne boli využité učebné prostriedky, pomôcky a metódy rozvíjajúce predčítateľskú gramotnosť. V bežnej komunikácii sa deti vyjadrovali prevažne súvislo, jazykovo správne a zrozumiteľne, nemali problém pri formulovaní a presadzovaní vlastných postojov a názorov. Hádanky, riekanky a vyčítanky sa využívali na obohatenie a rozšírenie slovného zásoby, gramatickej správnosti reči, situačné hry pozitívne ovplyvňovali sociálnu komunikáciu, obohacovali slovnú zásobu detí a odstraňovali zábrany vo vyjadrovaní. Zážitkovým učením a využívaním prvkov tvorivej dramatiky učiteľky podnecovali aktivitu, sústredenosť, tvorivosť i otvorený, obsahovo výpovedný, konštruktívny a gramaticky správny jazykový prejav detí s dôrazom na zreteľnosť a rytmus reči. Deti vedeli jazykovo správne a v súlade so spoločensky prijateľnými pravidlami viesť rozhovor, primerane a odvážne klásť otázky. Veľmi náročná bola práca s deťmi z málo podnetného prostredia (rómskymi). Vo viacerých oblastiach na reč detí výrazne vplýva nárečie, časté sú poruchy výslovnosti hlások (jeden z najčastejších dôvodov odkladu plnenia povinnej školskej dochádzky). Príčinami uvedeného stavu sú frontálne formy práce ako aj nepravidelná dochádzka detí

do MŠ. V MŠ s výchovným jazykom ukrajinským prevláda komunikácia v rusínskom nárečí. Obsah **jazykovej prípravy zo slovenského jazyka** tematicky nadväzoval na poznatkovú štruktúru v materinskom jazyku. V triedach 3 – 5-ročných detí prevažovala integrovaná forma práce v priebehu celého dňa s dominanciou rečovej aktivity učiteliek, čím si deti formou aktívneho počúvania vytvárali základné postoje k osvojovaniu si slovenského jazyka. V triedach 5 – 6-ročných detí sa realizovali každodenné zamestnania v dopoludňajších hodinách. Deti si osvojovali komunikatívne výrazy, pomenovania, vetné modely a učili sa ich správne používať v rozmanitých situáciách. V záujmových činnostiach si zväčša opakovali nadobudnuté poznatky. Kombináciou zážitkového a intencionálneho učenia s využitím obrazového materiálu, slovenských básní, piesní a hudobno-pohybových hier sa rozvíjala slovná zásoba, zdokonaľovala výslovnosť hlások, rytmus a intonácia slovenského jazyka. Nedostatočnou realizáciou integrovanej jazykovej prípravy zo slovenského jazyka v niektorých MŠ učiteľky nevytvárali dostatok príležitostí na používanie slovenského jazyka, prispôbovali komunikáciu deťom, pomenúvali predmety, činnosti a situácie len v maďarskom jazyku. Nízka úroveň komunikácie niektorých učiteliek v slovenskom jazyku a zlý rečový vzor negatívne ovplyvňovali správnosť osvojovania slovenského jazyka deťmi. Na vyššej úrovni bol osvojený slovenský jazyk v bilingválnom prostredí MŠ. Využívanie metód praktickej činnosti a množstva variabilných učebných pomôcok pri plnení obsahu výchovy a vzdelávania z **matematických predstáv** mali pozitívny dopad na rozvíjanie základov logického a tvorivého myslenia, matematických spôsobilostí detí. Vytváraním podmienok a príležitostí na overenie správnosti riešení a sebakontrolu, učiteľky podporovali sebadôveru detí. Pri upevňovaní poznatkov sa využívali odporúčané pracovné zošity, ale spôsob práce s nimi často málo podporoval samostatnosť a vlastné rozhodovanie detí. Vyriešené úlohy deti verbálne opisovali a na elementárnej úrovni zdôvodňovali matematické operácie. V manipulácii s predmetmi sa využívali matematické pojmy: priradovanie, rátanie, usporadúvanie, klasifikácia, porovnávanie i výpočet, čo malo pozitívny vplyv na pochopenie ich významu a získanie skúseností potrebných na zvládnutie požiadaviek základnej školy (ZŠ). Aktivitu a záujem detí o činnosti v heterogénnych triedach čiastočne obmedzovalo veľké množstvo úloh a ich nedostatočná diferenciácia vzhľadom na aktuálnu vyspelosť detí. V práci na pracovných listoch predovšetkým u rómskych detí prevládala neistota, nesamostatnosť, nesústredenosť, pomalé tempo a neporozumenie obsahovej stránky. **Telesná výchova** bola sledovaná v ranných cvičeniach, didaktických aktivitách, zamestnaniach, počas pobytu vonku i v rámci sezónnych činností. U mladších detí bola podporovaná hravosť a radosť z cvičenia motivovanými cvičeniami, 5 – 6-ročné deti veľmi dobre rozumeli telovýchovnej terminológii, mali možnosť aktívne sa podieľať na výbere a predvádzaní cvikov. Hygienické a bezpečnostné požiadavky na cvičenie sa dodržiavali. Využívané telovýchovné náčinie, náradie i svojpomocne zhotovené pomôcky zodpovedali zdravotným, hygienickým, bezpečnostným a estetickým požiadavkám. V niektorých MŠ usporiadanie priestoru zabraňovalo prirodzenému detskému pohybu. Lepšie podmienky boli v MŠ, kde vo voľných priestoroch zriadili telocvične s primeranou výbavou, alebo využívali telocvične ZŠ. Deti mali dobre rozvinuté pohybové schopnosti, zväčša správne držania tela, koordináciu pohybov, pohybovú výkonnosť, adekvátne rozvinuté vôľové vlastnosti, sebaúctu, sebakontrolu a schopnosť spolupracovať. Zvýšený záujem o pohybové aktivity spojené s riekankami a pohyb vôbec prejavovali aj rómske deti. K negatívam patrí dominantné riadenie a sporadické hodnotenie telovýchovných činností učiteľkami, nepravidelnosť ranných cvičení, zlý pohybový vzor, nedôsledné poskytovanie spätnej väzby, nedôsledné uplatňovanie individuálneho prístupu, prestoje, nízka frekvencia opakovaní, málo fyziologicky účinné rozohriatie v úvode telovýchovných aktivít, nedostatočný počet cvikov a nedôslednosť ich precvičenia. Pretrvávajúcim negatívnym trendom je aj zaraďovanie neaktuálnych

a zastaraných pohybových hier. Vhodná integrácia literárnej, výtvarnej a hudobnej **výchovy** dopĺňali celkovú atmosféru VVČ, prehlbovali citové prežívanie príbehov. Premyslenou organizáciou práce, zážitkovým učením, hraním rolí, využívaním bábkového divadla s aktívnym zapájaním detí sa udržiavalo napätie, podnecovala zvedavosť a záujem. Vhodnými literárnymi žánrami učiteľky rozvíjali vyjadrovacie schopnosti a obohacovali poznanie a citový život detí. Práca s knihou, ich žánrová a typová rôznorodosť (rozprávky, poézia, encyklopédie, atlasy) a častejšie sa objavujúce tituly priamo navodzujúce prácu s písaným slovom pozitívne ovplyvňovali rozvoj predčitateľskej gramotnosti detí. Deti dobre rozoznávajú základné postavy z ľudových aj autorských rozprávok, vedia ich charakterizovať, vyjadriť hlavnú myšlienku rozprávky, zaujímajú sa o grafickú podobu písma, skladajú slová, tvoria rýmy, rozprávkové knihy, vedia sa podpísať. K negatívam patrí nevyvážené plnenie obsahu jednotlivých tematických celkov, opakované bezúčelné reprodukovanie a práca s deťom známymi textami. Učiteľky neraz bezdôvodne zasahovali do textu. V ranných hrách sú deťom častejšie ponúkané leporelá, hodnotnejšie knihy nemajú voľne k dispozícii. **Hudobná výchova** sa prelínala všetkými organizovanými činnosťami v priebehu dňa. Inštrumentálne činnosti boli pre deti zdrojom radosti, intenzívnych emocionálnych zážitkov a citového uspokojenia. Spájaním spevu s pohybom a rytmickou improvizáciou nadobudli deti elementárne základy pohybovej kultúry a rytmiky. Deti majú bohatý repertoár piesní a hudobno-pohybových hier, formou hudobných hádaniek dokážu rozoznávať piesne podľa melódie. Pri rytmizácii sa využíva hra na telo, prírodniny, svojpomocne zhotovené nástroje a detské rytmické nástroje. S deťmi sa spievajú zaujímavé hravé piesne, ale často sa nerešpektuje hlasový rozsah detí, čo poškodzuje ich hlasové orgány. Výrazným prínosom pre rozvoj muzikálnosti detí je systematická hudobno-pohybová krúžková činnosť, práca v detských folklórnych súboroch a prezentácia detí formou orchestrov. Výber obsahu hudobno-pohybových činností sa podriaďoval téme týždňa, nie vždy sa rešpektovali zásady postupnosti, primeranosti, cieľavedomosti. V **pracovnej výchove** sa takmer na 100 % uplatňovala skupinová príp. individuálna forma práce. Pracovnými činnosťami sa pozitívne rozvíjali vôľové a morálne vlastnosti detí, zmysel pre praktickú tvorivosť, priestorová predstavivosť, precíznosť, estetické cítenie. Zdokonaľovala sa senzomotorická kontrola, rozvíjala sa hrubá a jemná motorika, vytvárali sa predpoklady pre rozvoj vizuomotoriky a pozitívneho vzťahu k elementárnym pracovným a technickým činnostiam. Produkty detí boli vyjadrením predstáv, pocitov, javili známky originality. Nesprávne návyky viacerých detí v práci s nožnicami sa prejavili nedostatočným tlakom a vedením nožníc pri strihaní textilu, kartónu atď. V zamestnaniach prevažovala práca s papierom, skôr ojedinele sa pracovalo s drevom, klincami a kladivom. Opakovane sa do zamestnaní zaraďovali úlohy týkajúce sa osobnej hygieny, úpravy vzhľadu, čistoty, poriadku a úpravy prostredia, hoci oveľa efektívnejšie by sa plnili v prirodzených situáciách počas dňa. Zručnosti súvisiace so sebaobsluhou a stravovaním mali deti adekvátne rozvinuté, občas nesprávne držali príbor. Nedostatkom je nedostatočná spätná väzba s využívaním prvkov hodnotenia a sebahodnotenia pracovných produktov. **Výtvarná výchova** sa realizovala prevažne v didaktických aktivitách alebo skupinovú formou počas celého dopoludnia. Činnosti boli zväčša dobre organizované, deti pracovali vytrvalo, sústredene, často veľmi detailne. Využívali sa variabilné techniky a materiály. Grafomotorické cvičenia sú integrované do činností v priebehu dňa, kreslenie línií a tvarov je rozpracované na jednotlivé mesiace, využívajú sa pracovné zošity odporúčané Ministerstvom školstva SR. Deti ich vyplňajú spravidla postupne, od bodky až po najnáročnejšiu slučku. Prípravné a uvoľňovacie cvičenia na rozvoj jemnej motoriky boli realizované v hrách, pohybových činnostiach. Kvalita výtvarného prejavu detí je dokumentovaná prácami uloženými v portfóliách. Ojedinele sa vyskytlo nesprávne uchopenie ceruzky a nesprávne sedenie. Väčšina detí používa pinzetové uchopenie ceruzky. Učiteľky

prioritne rozvíjali technické návyky a zručnosť na úkor rozvíjania predstavivosti, fantázie a tvorivosti, preto boli niektoré práce šablónovité, minimálne originálne. Tvorivosť a predstavy boli čiastočne ovplyvnené a obmedzované výberom témy učiteľkami. Použité formáty výkresu/papiera nie vždy zodpovedali zvolenému grafickému materiálu a námetu. Deti často kreslili, maľovali, modelovali, konštruovali na námety zážitkov z vychádzok a na témy súvisiace s rozvíjaním poznania, menej s obsahom literárnej výchovy. Nedostatočne sa využívalo kombinovanie techník, kolektívna práca.

Z hľadiska **rozvoja osobnosti detí** prevládala výchova k pozitívnej hodnotovej orientácii, rozvíjaniu kritického a hodnotiaceho myslenia. Veľmi dobrú emocionálnu atmosféru podporujúcu pozitívny vzťah k sebe a realizovaným činnostiam umožňovali uvoľnené denné poriadky a rešpektovanie individuálneho tempa, potrieb a záujmov detí. Ojedinele sa vyskytlo necitlivé a neohľaduplné správanie v dôsledku nízkych sociálnych zručností detí z málo podnetného prostredia i stupňujúca sa agresivita detí. Veľká pozornosť sa venovala vytváraniu pocitu bezpečia a istoty, deti sa k sebe správali kultivovane, citlivo. V MŠ v jazykovo zmiešanom prostredí vytvárali učiteľky vhodné prostredie obohacujúce spolunažívanie rozdielnych etníc. **Preventívne a multidisciplinárne aktivity** sa orientovali najmä na adaptáciu detí, starostlivosť o deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, spoluprácu s poradenskými zariadeniami a rodinou i dodržiavanie práv detí. Služby rodičom boli najčastejšie poskytované v oblasti špeciálno-pedagogického poradenstva, preventívnej starostlivosti o reč a zdravotnej osvety. Väčšina MŠ mala vhodné podmienky na realizáciu úloh Národného plánu výchovy k ľudským právam. Z hľadiska cieľavedomého a systematického prístupu k deťom s odloženou povinnou školskou dochádzkou sa využívali individuálne plány vypracované v súlade s Rozvíjajúcim programom výchovy a vzdelávania. Zistenia **pedagogickej diagnostiky** boli v mnohých prípadoch formálne, mali nízku výpovednú hodnotu. Veľmi ťažká je spolupráca učiteliek s rodičmi z rómskych osád z dôvodu ich nezájmu. V spolupráci so zriaďovateľom hľadajú riešenia na vytvorenie prijateľných podmienok pre zaškolenie detí rómskeho etnika. Zvýšenú pozornosť venujú ich osobnej hygiene, čistote odevu, pravidelnú dochádzku sa snažia zabezpečiť návštevou v rodinách i poskytnutím úľav na poplatkoch. **Aktivity škôl** korešpondujú s cieľmi predškolskej výchovy, sú originálne, odrážajú tvorivosť a organizačné schopnosti učiteliek. Deti sú zapájané do rôznych športových, výtvarných a speváckych súťaží a prehliadok. Dlhoročnou tradíciou sú folklórne festivaly v slovenskom a maďarskom jazyku, prehliadky malých zdravotníkov, návštevy divadelných predstavení, výstav s rôznym zameraním, výlety, vychádzky do prírody a tvorivé dielne s rodičmi. Aktivity sú zdokumentované na CD a DVD nosičoch, fotografiách a v kronikách.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Odborná a pedagogická spôsobilosť učiteliek v SR je 95,7 %. Najnižšia sa zistila v Prešovskom kraji (89,7 %). Zriaďovatelia naďalej zasahujú do kompetencií riaditeliek tým, že skracujú pracovné úväzky učiteľkám, prijímajú nekvalifikované učiteľky, do pracovných náplní učiteliek kumulujú iné práce (vydávajú desiaty, pripravujú a vydávajú olovranty, upratujú atď.). Asistentky učiteliek v triedach s rómskymi deťmi majú často len základné vzdelanie. Učiteľky sa vzdelávajú prevažne individuálnym štúdiom a výmenou skúseností na pedagogických poradách. Naďalej sa zvyšuje počet učiteliek študujúcich na vysokých školách. Pretrváva odborná a informačná izolácia učiteliek najmä vidieckych MŠ, ktoré nie sú riadené spoločnými školskými úradmi. MŠ sú umiestnené prevažne v **účelových budovách**, ktoré sa postupne rekonštruujú. Prevažne veľké, priestrané triedy umožňujú realizovať kolektívne aj skupinové aktivity. Zlepšilo sa **vybavenie školských areálov**, ich členitý terén umožňuje kvalitnú realizáciu rozmanitých VVČ. Zvýšil sa počet zrekonštruovaných vidieckych MŠ. V závislosti od finančných možností získaných aj zapájaním sa do projektov,

starostovia obcí a miest sa podieľajú na zateplovaní budov, výmene okien a úprave fasád. Ojedinele sa vyskytuje nevyhovujúca kvalita pieskovísk a nedostatočné vybavenie záhradným náradím. Estetická úroveň väčšiny vnútorných priestorov je veľmi dobrá, dotvárajú ju produkty výtvarných a pracovných činností detí a originálne produkty učiteliek vytvorené z prírodného a odpadového materiálu. **Interiéry** sú z hľadiska funkčnosti, veľkosti a vybavenia na rozdielnej úrovni. V mnohých MŠ je vybavenie zastarané, hračky opotrebované a nefunkčné. Nábytok viacerých tried nespĺňa základné antropometrické požiadavky. Stúpol počet MŠ, v ktorých sa kvôli nedostatku vnútorných priestorov a zvýšenému počtu detí musia denne rozkladať ležadlá na odpočinok. Zhoršenie priestorových podmienok sa zistilo v MŠ presťahovaných do objektov ZŠ. **Vybavenosť hračkami** a aktivizujúcimi pomôckami je prevažne dobrá. Zabezpečujú viacúčelové hračky (puzzle, dominá, farebné tyčinky, vkladačky pre mladšie deti, spoločenské hry, pyramídy, zostavy na pracovnú výchovu, tvorivé hry). Žánrovo pestrá **detská literatúra** (rozprávky, encyklopedická a náučná literatúra, lexikóny, časopisy, knižné hračky, logické hry a hlavolamy) spravidla zodpovedá záujmom a veku detí. Do triednych knižníc pribúdajú novšie typy a žánre kníh (encyklopédie, atlasy, veľké obrázkové knihy, knihy pre mladšie deti s možnosťou vkladať obrázkové tvary), ale čoraz viac aj knihy navodzujúce školskú atmosféru pri rozvíjaní predčitateľskej gramotnosti. Prevažujú MŠ, ktoré nemajú dostatok **odbornej literatúry**, resp. nezodpovedá súčasným trendom predškolskej výchovy. **Audiovizuálna technika** je prevažne moderná, vybavenie sa dopĺňa kamerami, digitálnymi fotoaparátmi. Z **odborných časopisov** MŠ odoberajú najmä Predškolskú výchovu, Našu školu, Učiteľa a Školu, manažment a legislatívu. Aj napriek tomu, že pretrváva nedostatočné vybavenie počítačovou technikou a pripojenie na internet je skôr ojedinelé, možno v tejto oblasti konštatovať výrazné zlepšenie. **Denné poriadky** väčšiny MŠ sú uvoľnené. Ich písomná podoba sa prevažne zhoduje s praktickou realizáciou, umožňujú striedanie hrových, riadených aj spontánnych činností rôzneho charakteru a zamerania. Tvorivý prístup učiteliek pri organizovaní činností bez časového obmedzenia minimalizoval stres, umožňoval plynule realizovať naplánované činnosti podľa aktuálnej situácie a vo variabilných formách. K dobrým psychohygienickým podmienkam prispelo aj spracovanie **vnútorných poriadkov**. **Výchovné zložky** sa striedali prevažne v dvojtyždňovom, ojedinele v trojtyždňovom cykle v súlade so psychohygienickými požiadavkami. Organizácia VVČ bola výnimočne narúšaná realizáciou krúžkovej činnosti. **Pitný režim** sa realizoval takmer v každej MŠ, často len na pokyn učiteliek, nie v súlade s individuálnymi potrebami detí. Vo vekovo zmiešaných triedach nebol zabezpečený skrátený odpočinok pre 5 – 6-ročné deti, mladšie deti museli zotrvať v činnosti až do jej ukončenia. Dlhodobou pretrvávajúcim negatívnym javom je **zanedbávanie každodenného pobytu vonku**, jeho neodôvodnené skracovanie, vynechávanie a nedôsledné upevňovanie hygienických návykov, čo má za následok ohrozovanie zdravého vývinu a zanedbávanie starostlivosti o osobnú hygienu detí. **Psychohygienické podmienky učiteliek** sa v mnohých MŠ zhoršili z dôvodu zmeny celodennej prevádzky na poldennú, skracovania ich úväzkov, nezabezpečovania výchovnej starostlivosti striedavo dvomi učiteľkami v triedach s celodennou výchovnou starostlivosťou, príp. premiestnenia MŠ do netypizovaných priestorov. Podmienky výchovy a vzdelávania aj napriek pomenovaným nedostatkom boli na dobrej až veľmi dobrej úrovni. V niektorých obciach spoluprácou so zriaďovateľmi a rodičmi dochádza k výraznému zlepšovaniu priestorových a materiálno-technických podmienok, čo následne pozitívne ovplyvňuje podmienky výchovy a vzdelávania a má priamy vplyv na skvalitňovanie úrovne VVČ. V okresoch Revúca a Brezno, pri nízkych počtoch detí, boli zriaďovateľmi vytvorené podmienky na predškolskú výchovu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Riadenie materských škôl

Zlepšila sa úroveň **konceptných zámerov**, v ktorých majú MŠ zadanú vlastnú profiláciu (uchovávanie ľudových tradícií, environmentálna a zdravotná výchova, osobnostný rozvoj detí nadaných i postihnutých, spolupráca s rodičmi, integrácia rómskych detí atď.). V ZŠ s MŠ mala každá organizačná zložka samostatne spracované konceptné zámery. **Hlavné ciele výchovy a vzdelávania** sú reálne, konkrétne, adresné, termínované, smerujú k rozvoju MŠ. Vychádzajú z pedagogicko-organizačných pokynov a zo správ o VVČ jej výsledkoch a podmienkach a regionálnych podmienok. Takmer všetky MŠ vytvárali dobré podmienky na **zaškolenie 5 – 6-ročných detí**. Pretrvávajúcim problémom zostáva zaškolenie detí rómskej komunity a detí zo sociálne znevýhodneného prostredia s dopadom na ich osobnostný rozvoj. Menšia pozornosť sa venovala spracovaniu **plánov spolupráce s inými inštitúciami**, spolupráca sa realizuje formálne, príležitostne. **Plnenie obsahu výchovy a vzdelávania** sa realizovalo v didaktických aktivitách a skupinových formách práce s preferovaním aktivity dieťaťa. Úlohy obsahu Doplnku civilnej ochrany sa plnili v námetových hrách, pobyte vonku i v záujmových činnostiach. Nedostatky sa vyskytli pri striedaní tematických celkov jednotlivých výchovných zložiek, v štylizácii a diferenciacii úloh vo vekovo heterogénnych triedach. Učiteľky používajú predtlačené plány výchovno-vzdelávacej činnosti, ktoré obmedzujú ich tvorivosť.

Frekvencia **pedagogických porád** bola zväčša optimálna, zápisnice z nich svedčia o väčšom dôraze na riešenie organizačných záležitostí ako na riešenie aktuálnych pedagogických otázok, zvyšovanie odbornej úrovne učiteliek a analyzovanie zistení z vnútornej kontroly. **Organizačná štruktúra** a zásady činnosti MŠ stanovené vnútornými poriadkami boli vypracované vo vzťahu k ich podmienkam a v značnej miere pozitívne ovplyvnili úroveň odborného a pedagogického riadenia, mali jasne zadané pravidlá, práva a povinnosti detí, zamestnancov i rodičov. Akceptovali ich rodičia i zriaďovatelia. Pozitívny trend bol zaznamenaný pri **prijímaní detí a v rozhodovaní**. Riaditeľky premyslene **delegovali kompetencie** na učiteľky, podporovali ich odborný rast. Profesionálne aktivity boli zamerané na prácu v odborných sekciách, interných metodických združeniach a profesijných organizáciách pre predškolskú výchovu. Učiteľky boli motivované k zvyšovaniu a rozširovaniu kvalifikácie. Systém **kontrolnej činnosti** mali MŠ spracovaný na všetky oblasti riadenia, ojedinele iba na hospitácie. Plánované termínované úlohy sa spravidla vyhodnocovali na pedagogických a pracovných poradoch. Prevažne **formálne záznamy** so všeobecnými závermi, resp. bez záverov a následnej kontroly nemotivovali učiteľky k lepším výkonom. Podľa vyjadrenia viacerých učiteliek sa po hospitáciách nerealizujú **pohospitačné rozhovory** pravidelne a dôsledne. Riaditeľky kontrolný systém realizovali zväčša len formou hospitačnej činnosti, alebo formálnou kontrolou dokumentácie, čo spôsobilo pretrvávajúce nedostatky v plánovaní VVČ, v spracúvaní a vedení dokumentácie o deťoch a o realizácii krúžkovej činnosti. Príčinou negatívnych javov bola prevažne formálnosť, neobjektívnosť v hodnotení. Efektívny **informačný systém** v prevažnej väčšine MŠ prispieva k zvyšovaniu právneho vedomia učiteliek, zvyšuje dôveryhodnosť MŠ u rodičov, verejnosti, zriaďovateľov a iných subjektoch. Najmä v Prešovskom, ale aj v Košickom kraji, majú riaditeľky obmedzený resp. nedostatočne zabezpečený prístup k informáciám metodicko-odborného a legislatívneho charakteru. **Spolupráca s rodinou** kvalitatívne ovplyvňuje výsledky VVČ. Pri organizovaní akcií MŠ premyslene spolupracujú, okrem partnerov zabezpečujúcich krúžkovú činnosť, so ZŠ, ZUŠ, mestskými/obecnými knižnicami, inými MŠ, športovými klubmi, občianskymi združeniami, kultúrnymi inštitúciami. Pozitívne možno hodnotiť aktívnu prácu rád škôl, ktorá prispieva ku kvalite činnosti MŠ. Vo všetkých MŠ sa **pri plánovaní VVČ** vychádzalo z Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách (PVaV). Jeho nedodržanie bolo zistené v súvislosti s organizáciou krúžkovej činnosti, pri plnení obsahu výchovy a vzdelávania

v triedach 2 – 3-ročných detí (dochádzalo k preťažovaniu detí), používal sa už neplatný Program výchovnej práce. Ciele a obsah PVaV sa **plánovali prevažne týždenne** s tematickým zameraním, ktoré niekedy učiteľky obmedzovalo a prejavilo sa o. i. nerešpektovaním pedagogických zásad. V prevažnej väčšine MŠ sa ciele a obsah PVaV analyzovali, selektovali a transformovali podľa potrieb detí do všetkých činností počas dňa. Pretrvávajúcim negatívnym javom je, že sa **nedostatočne rešpektujú individuálne rozvojové možnosti detí**, čo spôsobuje neprimeranosť požiadaviek a absenciu poznatkov z niektorých oblastí. **Pedagogická dokumentácia** sa prevažne viedla na predpísaných tlačivách, v súlade s legislatívou, okrem viacerých MŠ s výchovným jazykom maďarským, kde nebola vedená dvojazyčne. Nedostatkom je aj používanie triednych kníh neschválených ministerstvom školstva. Prehľadné vedenie dokumentácie zlepšovalo jej funkčnosť, zápisy v triednych knihách spravidla vecne i obsahovo korešpondovali s plánmi VVČ. Občas sa zistilo používanie nesprávnej terminológie. Napriek dlhoročnej praxi väčšiny riaditeľiek ich právne vedomie nie je na požadovanej úrovni. Opakovane sa zistili **nedostatky v dodržiavaní platnej legislatívy** (prekročenie najvyššieho počtu prijatých detí, nevedenie záznamov z kontrolnej činnosti a pedagogických porád, nedodržanie obsahu PVaV, neúplná dokumentácia integrovaných detí, nevedenie pedagogickej dokumentácie dvojazyčne v MŠ s VJM, rozhodovanie, používanie nesprávneho názvu MŠ v dokumentácii, nesprávne vonkajšie označenie MŠ).

Záver

Výchovno-vzdelávacie činnosti v rozvíjaní poznania sa uskutočňovali vo veľmi dobrej interakcii, komunikácii a kooperácii. Obohacovanie vnímania a predstáv, odhaľovanie podstatných znakov, vlastností a súvislostí formou poznávacích exkurzií a vychádzok malo pozitívny vplyv na nadobúdanie trvalých vedomostí, zručností a návykov. Výrazným pozitívom je schopnosť detí aplikovať poznatky v praktických činnostiach. Jazyková výchova má dobré zastúpenie vo všetkých organizačných formách počas dňa, čo vytvára dobré podmienky na utváranie komunikatívnych kompetencií detí. Deti vedia jazykovo správne a v súlade so spoločensky prijateľnými pravidlami viesť rozhovor, primerane a odvážne klásť otázky. Deti si osvojovali komunikatívne výrazy, pomenovania, vetné modely a učili sa ich správne používať v rozmanitých situáciách. Nedostatočnou realizáciou integrovanej jazykovej prípravy zo slovenského jazyka v niektorých MŠ učiteľky nevytvárali dostatok príležitostí na používanie slovenského jazyka, prispôbovali komunikáciu deťom.

Využívanie metód praktickej činnosti a množstva variabilných učebných pomôcok pri plnení obsahu výchovy a vzdelávania z matematických predstáv mali pozitívny dopad na rozvíjanie základov logického a tvorivého myslenia a matematických spôsobilostí detí. Premyslenou zostavou zdravotných cvikov, správnu inštruktážou, využitím netradičných rytmických nástrojov a hudby sa podporoval rozvoj pohybových zručností a schopností detí. Deti majú zväčša správne držania tela, koordináciu pohybov, pohybovú výkonnosť, adekvátne rozvinuté vôľové vlastnosti. Zvýšený záujem o pohybové aktivity spojené s riekankami a pohyb vôbec prejavujú aj rómske deti. Vhodná integrácia literárnej, výtvarnej a hudobnej výchovy dopĺňali celkovú atmosféru VVČ, prehlbovali citové prežívanie literárnych príbehov. Práca s knihou, ich žánrová a typová rôznorodosť a častejšie sa objavujúce tituly priamo navodzujúce prácu s písaným slovom pozitívne ovplyvňovali rozvoj predčitateľskej gramotnosti detí. Pracovnými činnosťami sa pozitívne rozvíjali vôľové a morálne vlastnosti detí, zmysel pre praktickú tvorivosť, priestorová predstavivosť, precíznosť, estetické cítenie. Výtvarná výchova sa realizovala prevažne v didaktických aktivitách alebo skupinovú formou počas celého dopoludnia. Grafomotorické cvičenia sú integrované do činností v priebehu dňa. V MŠ v jazykovo zmiešanom prostredí vytvárali učiteľky vhodné prostredie obohacujúce spolunažívanie rozdielnych etník. Preventívne a multidisciplinárne aktivity sa orientovali

na adaptáciu detí, starostlivosť o deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, spoluprácu s poradenskými zariadeniami a rodinou i dodržiavanie práv detí. Z hľadiska cieľavedomého a systematického prístupu k deťom s odloženou povinnou školskou dochádzkou sa využívali individuálne plány. Zistenia pedagogickej diagnostiky boli v mnohých prípadoch formálne, mali nízku výpovednú hodnotu. Aktivity škôl korešpondujú s cieľmi predškolskej výchovy. Celková odborná a pedagogická spôsobilosť učiteliek v SR je 95,7 %. Asistentky učiteliek v triedach s rómskymi deťmi majú často len základné vzdelanie. Učiteľky sa vzdelávajú prevažne individuálnym štúdiom a výmenou skúseností na pedagogických poradách. Naďalej sa zvyšuje počet učiteliek študujúcich na vysokých školách. Zlepšilo sa vybavenie školských areálov, ktoré zodpovedá hrovým, výchovno-vzdelávacím, hygienickým i bezpečnostným požiadavkám. Estetická úroveň prevažnej väčšiny vnútorných priestorov je veľmi dobrá, dotvárajú ju produkty výtvarných a pracovných činností detí. Stúpol počet MŠ, v ktorých sa kvôli nedostatku vnútorných priestorov a zvýšenému počtu detí musia denne rozkladať ležadlá na odpočinok. Zhoršenie priestorových podmienok sa zistilo v MŠ presťahovaných do objektov ZŠ. Žánrovo pestrá detská literatúra spravidla zodpovedá záujmom a veku detí. Do triednych knižníc pribúdajú novšie typy a žánre kníh, ale aj čoraz viac kníh navodzujúcich školskú atmosféru pri rozvíjaní predčitateľskej gramotnosti. Denné poriadky veľkej väčšiny MŠ sú uvoľnené. K dobrým psychohygienickým podmienkam prispelo aj spracovanie vnútorných poriadkov. Výchovné zložky sa striedali prevažne v dvojtýždňovom, ojedinele v trojtýždňovom cykle v súlade so psychohygienickými požiadavkami. Dlhodobou pretrvávajúcou negatívnou javom je zanedbávanie každodenného pobytu vonku. Psychohygienické podmienky učiteliek sa v mnohých MŠ zhoršili. Podmienky výchovy a vzdelávania sú aj napriek pomenovaným nedostatkom dobré až veľmi dobré. Zlepšila sa úroveň spracovania koncepčných zámerov. Hlavné ciele výchovy a vzdelávania sú reálne, konkrétne, adresné, termínované, smerujú k rozvoju MŠ. Takmer všetky MŠ vytvárali dobré podmienky na zaškolenie 5 – 6-ročných detí. Pretrvávajúcou problémom zostáva zaškolenie detí rómskej komunity a detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Plnenie obsahu výchovy a vzdelávania sa realizovalo v didaktických aktivitách a skupinových formách práce s preferovaním aktivity dieťaťa. Nedostatky sa vyskytli pri striedaní tematických celkov jednotlivých výchovných zložiek, v štylizácii a diferenciacii úloh vo vekovo heterogénnych triedach. Zápisnice z pedagogických porád svedčia o väčšom dôraze na riešenie organizačných záležitostí ako na riešenie aktuálnych pedagogických otázok. Pozitívny trend bol zaznamenaný pri prijímaní detí a v rozhodovaní. Riaditeľky premyslene delegovali kompetencie na učiteľky, podporovali ich odborný rast. Učiteľky boli motivované k zvyšovaniu a rozširovaniu kvalifikácie. Systém kontrolnej činnosti mali MŠ spracovaný na všetky oblasti riadenia, ojedinele iba na hospitácie. Plánované termínované úlohy sa spravidla vyhodnocovali na pedagogických a pracovných poradách. Podľa vyjadrenia viacerých učiteliek sa po hospitáciách nerealizujú pohospitačné rozhovory pravidelne a dôsledne. Efektívny informačný systém v prevažnej väčšine MŠ prispieva k zvyšovaniu právneho vedomia učiteliek, zvyšuje dôveryhodnosť MŠ u rodičov, verejnosti, zriaďovateľov a iných subjektoch. Vo viacerých MŠ najmä Prešovského, ale aj Košického kraja, majú riaditeľky obmedzený resp. nedostatočne zabezpečený prístup k informáciám metodicko-odborného a legislatívneho charakteru. Obojstranne prospešná spolupráca s rodinou kvalitatívne ovplyvňuje výsledky VVČ. Pozitívne možno hodnotiť aktívnu prácu rád škôl, ktorá prispieva ku kvalite činnosti MŠ. Vo všetkých MŠ sa pri plánovaní VVČ vychádzalo z Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách. Jeho nedodržanie bolo zistené v súvislosti s organizáciou krúžkovej činnosti, pri plnení obsahu výchovy a vzdelávania v triedach 2 – 3-ročných detí (dochádzalo k preťažovaniu detí). Ciele a obsah PVaV sa plánovali prevažne týždenne s tematickým

zameraním. V prevažnej väčšine MŠ sa ciele a obsah PVaV analyzovali, selektovali a transformovali podľa potrieb detí do všetkých činností počas dňa. Pedagogická dokumentácia sa prevažne viedla na predpísaných tlačivách, v súlade s legislatívou, okrem viacerých MŠ s výchovným jazykom maďarským, kde nebola vedená dvojjazyčne. Nedostatkom je aj používanie triednych kníh neschválených ministerstvom školstva. Opakovane sa zistili nedostatky v dodržiavaní platnej legislatívy.

Výrazné pozitívne zistenia

- veľmi dobrá odbornosť výchovno-vzdelávacej činnosti
- realizácia projektov aj na medzinárodnej úrovni
- rozvoj talentov, prezentácia na verejnosti, účasť na regionálnych a celoslovenských prehliadkach a súťažiach, otvorenosť MŠ verejnosti
- kvalitná starostlivosť o deti s odloženou povinnou školskou dochádzkou a deti zo sociálne znevýhodneného prostredia (vrátane rómskych detí)
- prezentovanie výsledkov výchovy a vzdelávania prostredníctvom tvorivo spracovaných webových stránok

Oblasti vyžadujúce zlepšenie a pretrvávajúce nedostatky

- pedagogické diagnostikovanie detí a využívanie zistení na individualizáciu výchovno-vzdelávacej činnosti
- systém vnútornej školskej kontroly
- znalosť a rešpektovanie všeobecne záväzných právnych predpisov
- ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov MŠ
- podpora sebahodnotenia a rozvíjanie osobnostných kompetencií dieťaťa
- obsahové zameranie pedagogických porád
- vzdelávanie učiteliek z okrajových obcí; zamestnávajúce nekvalifikovaných učiteliek; spolupráca s rodičmi rómskych detí pri zaškolení ich detí
- používanie rusínskeho nárečia namiesto komunikácie v ukrajinskom jazyku v MŠ s výchovným jazykom ukrajinským
- vybavenie materských škôl počítačmi s prístupom na internet
- dominovanie učiteliek vo výchovno-vzdelávacej činnosti
- zasahovanie zriaďovateľov do riadiacich kompetencií riaditeliek
- nepravidelná dochádzka detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (rómske etnikum) do materskej školy, stagnácia ich osobnostného rozvoja
- plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti

Smerovanie vývoja

- zvyšovanie záujmu rodičov o umiestnenie detí do materských škôl
- zvyšovanie kvality materských škôl zapájaním sa do projektov i na medzinárodnej úrovni
- zvyšovanie záujmu zriaďovateľov o udržanie materských škôl aj pri prechodne nižšom počte detí
- potreba zintenzívnenia odborného poradenstva zriaďovateľom prostredníctvom krajských školských úradov s cieľom odstrániť nekompetentné zásahy do riadenia materských škôl
- znižovanie úrovne odborného riadenia vidieckych materských škôl, ich postupná izolovanosť najmä od odborných informácií z oblasti predškolskej pedagogiky
- znižovanie kvality výchovy a vzdelávania, zhoršovanie psychohygienických podmienok učiteliek aj detí a ohrozovanie bezpečnosti detí v materských školách, kde počet učiteliek nezodpovedá počtu prijatých detí

Odporúčania a podnety

Riaditeľkám materských škôl

- využívať kreatívny a záujmový potenciál kmeňových učiteliek na profesionálne vedenie krúžkov
- venovať pozornosť zautomatizovaniu návykov súvisiacich s pitným režimom
- skvalitniť didaktiku výchovno-vzdelávacej činnosti, využívať inovačné a progresívne metódy a formy práce
- v spolupráci so zriaďovateľmi dopĺňať fond odbornej a detskej literatúry, inventár učebných pomôcok, hračiek a výpočtovej techniky
- odstrániť formálnosť vnútornej školskej kontroly využívaním analýzy hospitačných zistení, zvýšenú pozornosť venovať kontrole opatrení a vypracovaniu kritérií hodnotenia výchovno-vzdelávacej činnosti
- zlepšiť spoluprácu s rodičmi a poradenskými zariadeniami pri starostlivosti o deti s poruchami reči a s odloženou povinnou školskou dochádzkou
- využívať poradné orgány (pedagogická porada a interné metodické združenie) na skvalitňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti

Zriaďovateľom materských škôl

- skvalitňovať materiálo-technické vybavenie materských škôl vrátane vybavenia počítačmi s prístupom na internet
- rešpektovať odborné a riadiace kompetencie riaditeľiek materských škôl v rozsahu ustanovenom všeobecne záväznými právnymi predpismi
- výchovno-vzdelávaciu činnosť v materských školách zabezpečovať len učiteľkami spĺňajúcimi kvalifikačné požiadavky
- vytvárať podmienky na priebežné vzdelávanie učiteliek a riaditeľiek
- vytvárať vhodné podmienky pre realizáciu výchovno-vzdelávacej činnosti v obciach so zvýšeným záujmom rómskej populácie o výchovu a vzdelávanie

Metodicko-pedagogickému centru

- pri zostavovaní ponuky ďalšieho vzdelávania analyzovať inšpekčné zistenia v jednotlivých regiónoch SR a reagovať na potreby a požiadavky pedagogickej praxe
- ďalšie vzdelávanie učiteliek materských škôl prioritne zamerať na:
  - uplatňovanie progresívnych metód a foriem práce rozvíjajúcich kľúčové kompetencie detí predškolského veku
  - vykonávanie pedagogickej diagnostiky a využívanie poznatkov z nej
  - tvorivý štýl riadenia a aktuálne trendy školského manažmentu s dôrazom na skvalitnenie spôsobilostí v oblasti dlhodobého a krátkodobého plánovania a zvýšenie právneho vedomia riaditeľiek
  - proces hodnotenia detí s využívaním rôznych foriem hodnotenia, sebahodnotenia a vzájomného hodnotenia deťmi
  - rozvíjanie počítačovej gramotnosti učiteliek MŠ
- v rámci priebežného vzdelávania pedagogických zamestnancov MŠ zabezpečiť ukážky priamej práce s deťmi s využitím progresívnych foriem a metód práce